

פתח דבר

במלאות עשרים וחמש שנה למרכז ללשונות היהודים וספרויותיהם יוצא לאור הכרך החמישה-עשר של כתב העת מסורות, כתב עת היוצא לאור בשיתוף עם המרכז לחקר מסורות קהילות ישראל באוניברסיטה העברית. שרביט העריכה עבר בכרך זה לידיהם של עורכים חדשים, פרופ' דוד מ' בוניס וד"ר עפרה תירוש-בקר.

בכרך זה מתפרסמים אחד-עשר מאמרים. תשעה מהם נישאו תחילה כהרצאות בכינוסים שערך המרכז ללשונות היהודים וספרויותיהם בשנים האחרונות: הסמינר המורחב לציון עשרים שנה למרכז בשנת תשס"ה, הכינוס הבינלאומי השני בשנת תשס"ו והכינוס הבינלאומי השלישי בשנת תשס"ח.

המאמרים עוסקים במגוון לשונות: ערבית יהודית לתקופותיה (משה בר-אשר, ז'ולייט חסין, ג'פרי כאן, יוסף תדגי), צרפתית יהודית ופרובנסלית יהודית (הגר בן-ציון, סימון מרגן-אוחנא), ספרדית יהודית (אורה רודריג-שורצולד), איטלקית יהודית (מיכאל ריז'יק), יידיש (דלית אסולין) וארמית יהודית חדשה (חזי מוצפי). בכרך מתפרסם אף מאמר הדן בתופעה לשונית המשותפת ללשונות יהודים שונות (סיריל אסלנוב). זאת ועוד, המאמרים הכלולים בכרך זה הם יכול מחקריהם של חוקרים ותיקים לצד חוקרים צעירים, ומתבססים על מגוון מקורות: קטעי גניזה, דפוסים עתיקים, תקנות, תעודות, רומן ספרותי, הקלטות של מסרנים ועוד.

* * *

אנו מודים מקרב לב לעורכים הקודמים של כתב העת, פרופ' משה בר-אשר, פרופ' אהרן ממן ופרופ' שמואל פסברג על עצתם הטובה בכל עת.

אנו מבקשים להודות למר אברהם בן-אמתי עורך הלשון, לגב' עירית בריס, אשר הכינה את הסדר בדיוקנות ובתשומת לב רבה, ולגב' ליזה מוהר, מרכזת ההוצאה לאור של האקדמיה ללשון העברית. כתב העת מסורות יוצא לאור בתמיכתן של קרנות אחדות במכון למדעי היהדות ע"ש מנדל – הקרן ע"ש פולה ודוד בן-גוריון מיסודה של משפחת פדרמן וקרן פרלוב – ובסיועה של קרן הזיכרון לתרבות יהודית

בניו-יורק. אנו מודים מאוד לקרנות האלה על תמיכתן הנמשכת, אשר בלעדיה לא היו כרכי כתב העת רואים אור.

תודתנו נתונה לגב' אהובה כהן, ראש צוות מחקרים של הפקולטה למדעי הרוח ולגב' דבורה סינקלר, ששימשה עד לאחרונה מזכיר המכון למדעי היהדות ע"ש מנדל, על עזרתן בטיפול בצרכים החומריים של הפקת הכרך.

ירושלים, סיוון תש"ע

דוד מ' בונים
עפרה תירוש-בקר

תוכן העניינים

		פתח דבר
	מעברים בין יידיש ועברית בלשון דרשנים	דלית אסולין
1	חרדיים בישראל	
	מחלק דיבר לזולתו: מילים עבריות שמעמדן	סיריל אסלנוב
25	השתנה אגב השתקעותן בלשונות היהודים	
39	לשונו האבודה של ארמנד לונל	הגר בן-ציון
53	השרח המגרבי לקהלת	משה בר-אשר
	”כְּלֵי חֶמְס מְכֻרְתֵיהֶם”: על כלי עינוי והרג בכתבים	ז'ולייט חסין
77	היהודיים על סול חג'ואל, הרוגת מלכות מטנג'ר	
97	כתבי יד ערביים יהודיים מנוקדים מגניזת קהיר	ג'פרי כאן
113	לשונות סתרים בארמית החדשה היהודית	חזי מוצפי
	המרכיב העברי בפרובנסלית ובצרפתית של יהודי	סימון מרג'ן-אוחנא
139	ארבע הקהילות של מדינת האפיפיור	
	הדקדוק ואוצר המילים באיטלקית היהודית הקדומה	מיכאל ריז'יק
155	כנגד להגי הגטו: השונה והמשותף	
	מסורות הכתיב וההגייה בשני סידורי נשים	אורה
173	בלאדינו	(רודריג) שורצולד
	עקבות הערבית המדוברת בכתיבה העברית של	יוסף תדגי
205	חכמים מצפון אפריקה	
IX		תקצירים באנגלית

Preface

The publication of volume 15 of *Massorot*, the journal of the Center for Jewish Languages and Literatures issued in cooperation with the Jewish Oral Traditions Research Center of the Hebrew University of Jerusalem, coincides with the twenty-fifth anniversary of the Center. With this volume Professor David M. Bunis and Dr. Ofra Tirosh-Becker have begun to assume editorial responsibility for the journal. The present volume contains eleven articles. Nine of them were first presented as lectures delivered at conferences organized in recent years by the Center for Jewish Languages and Literatures: in 2005, at the seminar marking the twentieth anniversary of the Center, in 2006, at its Second International Conference, and in 2008, at its Third International Conference.

The articles deal with a variety of Jewish languages: Judeo-Arabic (Moshe Bar-Asher, Juliette Hassine, Geoffrey Khan, Joseph Tedghi), Judeo-French and Judeo-Provençal (Hagar Ben-Zion, Simone Mregen-O'hana), Judezmo or Judeo-Spanish (Ora [Rodrigue] Schwarzwald), Judeo-Italian (Michael Ryzhik), Yiddish (Dalit Assouline), and Jewish Neo-Aramaic (Hezi Mutzafi). The volume also includes an article analyzing a linguistic feature shared by several Jewish languages (Cyril Aslanov). The articles represent the work of veteran as well as younger scholars, and are based upon diverse source types: Genizah fragments, old printed works, communal ordinances and other primary documents, a novel, field recordings, and more.

* * *

It is a pleasure to thank the previous editors of *Massorot*, Professor Moshe Bar-Asher, Professor Aharon Maman, and Professor Steve E. Fassberg, for their invaluable advice.

We also wish to thank Mr. Avraham Ben-Amitay for undertaking the Hebrew language editing; Ms. Irit Beris, for her patient and painstaking typesetting; and Ms. Lisa Mohar, director of the publications department of the Hebrew Language Academy. *Massorot* is published with the support of the following foundations of the Mandel Institute for Jewish Studies: The Paula and David Ben-Gurion Foundation established by the Federmann Family, and The Perlow Foundation, as well as with the assistance of the Memorial Foundation for Jewish Culture, New York. We greatly thank these foundations for their continued support, without which publication of the journal would be impossible.

We thank Ms. Ahuva Cohen, research coordinator of the Faculty of Humanities, and Ms. Deborah Sinclair, who until recently served as secretary of the Mandel Institute for Jewish Studies, for helping us to bring the volume to print.

Jerusalem, Sivan 5770 / May 2010

David M. Bunis
Ofra Tirosh-Becker

Contents

Preface		V
Dalit Assouline	Codeswitching in Israeli Haredi Yiddish Sermons	1
Cyril Aslanov	From One Part of Speech to the Other: Hebrew Words That Changed Status Once Integrated in Judeo-Languages	25
Hagar Ben-Zion	The Lost Language of Armand Lunel	39
Moshe Bar-Asher	The Maghrebian Sharḥ of Ecclesiastes (<i>Qohelet</i>)	53
Juliette Hassine	“Instruments of Cruelty Are in Their Habitations”: About the Instruments of Torture and Slaughter in the Jewish Narratives About Sol Hachuel	77
Geoffrey Khan	Vocalized Judaeo-Arabic Manuscripts in the Cairo Genizah	97
Hezi Mutzafi	Cryptic Expressions in Jewish Neo-Aramaic	113
Simone Mrejen-O'hana	The Hebrew Component in the French and Provençal of Jews in the Four Papal Communities	139

Michael Ryzhik	The Grammar and Lexicon of Medieval Jewish Italian Versus the Dialects of the Ghetto: Similarities and Differences	155
Ora (Rodrigue) Schwarzwald	Orthography and Pronunciation in Two Ladino Prayer Books for Women	173
Joseph Tedghi	Traces of Spoken Arabic in the Hebrew Writings of North African Rabbinical Scholars	205
English Abstracts		IX